

СОЦІАЛЬНЕ ВІДНОВЛЕННЯ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну спричинило найбільшу гуманітарну катастрофу в Європі в 21 столітті. Яким би вирішальним не було післявоєнне відновлення інфраструктури та економіки, кінцевою метою відновлення країни є забезпечення гідного рівня життя людей, яке буде забезпечено для усіх соціальних груп без дискримінації. Це забезпечення буде посилено шляхом узгодження з політиками, нормами та стандартами ЄС та просуванням України на шляху до членства в ЄС. Цей документ пов'язаний з роботою таких груп Національної ради відновлення: соціальний захист, охорона здоров'я, повернення українців, захист прав дітей, які постраждали внаслідок війни, права ветеранів, освіта, культура та інформаційна політика.

Станом на 27 червня Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) зафіксувало понад 10 000 жертв серед цивільного населення України, у тому числі 4 731 людей убито. Реальні цифри, ймовірно, будуть набагато вищими, оскільки немає доступу до місць, що окуповані, або де зараз ведуться інтенсивні бойові дії. Тисячі українців отримали поранення, зафіксовані численні випадки катувань, зґвалтувань, масових страт та інших воєнних злочинів. Ще більше українців страждають від психологічних травм.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) повідомляє, що станом на 21 червня з країни втекли близько 8 мільйонів біженців, серед яких жінки та діти становлять переважну більшість. Незважаючи на те, що зараз до 90% біженців повідомляють про своє бажання повернутися додому, з часом ситуація може змінитися. Крім того, понад 8 мільйонів українців стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО). Тим, хто проживав у сильно пошкоджених регіонах, доведеться залишитися на своєму нинішньому місці принаймні деякий час. Це неминуче вплине на всі виміри соціальної згуртованості: соціальну інтеграцію (наприклад, можливості працевлаштування, доступ до різних ресурсів – соціальних послуг, охорони здоров'я, догляду за дітьми та освітою), культурне різноманіття, довіру до інституцій та громадянську толерантність у громадах.

Нарешті, ключовою демографічною групою, на яку суттєво вплинула війна, є чоловіки та жінки, які приєдналися до Збройних Сил, причому більшість із них залишили своє звичайне життя та роботу, щоб захищати країну. ЗСУ зазнають великих бойових втрат, а захисники та захисниці отримують серйозні поранення.

Наведена нижче рамка описує загальну структуру соціального відновлення, що охоплює два стовпи та п'ять пріоритетних сфер.

Крім того, соціальне відновлення значною мірою залежить від реформ в інших сферах, таких як відновлення та розвиток інфраструктури та економічне зростання. Ці сфери більш детально розглядаються в інших документах Конференції.

#1. ОСВІТА ТА НАУКА | Внаслідок війни навчальний процес був значно порушений. За даними Міністерства освіти і науки України, станом на 20 червня 2022 року щонайменше 650 тис. учнів та 22 тис. педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів були змушені втекти за кордон, у тому числі близько 2029 дітей з особливими освітніми потребами. Крім того, внаслідок обстрілів і бомбардувань було пошкоджено щонайменше 2028 навчальних закладів, з них 209 повністю знищено. Також було знищено близько 15% науково-дослідної інфраструктури вищих навчальних закладів та наукових закладів. Освітня та наукова

політика має бути зосереджена на забезпеченні рівного доступу до високоякісної освіти, а також розвитку професійних та особистих навичок державними та приватними установами.

- Відкоригувати освітні програми у відповідь на втрати навчання, спричинені війною;
- Відновити навчальний процес у зруйнованих війною районах, відновити інфраструктуру навчальних та наукових закладів;
- Надавати психологічну підтримку учасникам навчально-виховного процесу. Реалізувати програми психологічної реабілітації, адаптації та підтримки дітей та інших учасників навчально-виховного процесу у воєнний та післявоєнний період;
- Відновити повне незалежне оцінювання для вступу та атестації студентів;
- Продовжити реформу Нової української школи. Створити доступне та безпечне цифрове освітнє та дослідницьке середовище;
- Забезпечити підготовку кваліфікованих спеціалістів для потреб економіки країни (дуальна освіта, фінансова автономія вищих навчальних закладів, державно-приватне партнерство);
- Відновити грантову підтримку наукових, науково-технічних розробок Національним фондом досліджень України;
- Прискорити інтеграцію в європейські та світові освітні та науково-дослідні сфери.

Освічена нація є основоположною для людського потенціалу країни, вона сприяє створенню інноваційного суспільства і, таким чином, сприяє економічному зростанню, сталому розвитку, особистому добробуту та згуртованості.

#2. КУЛЬТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА | Війна спричинила значні руйнування об'єктів культурної спадщини. Станом на червень було задокументовано понад 360 епізодів російських воєнних злочинів проти культурної спадщини, включаючи знищення меморіалів, релігійних об'єктів, музеїв тощо. Водночас, використовуючи методи гібридної війни, Росія щодня виробляє велику кількість фейків та маніпулятивних повідомлень, які потребують спростування. Україна повинна зосередитися на протидії російській дезінформації, реставрації та захисті культурної спадщини та розвитку культури із залученням багатьох зацікавлених сторін (національних та міжнародних) до цього процесу.

- Протидіяти російській дезінформації шляхом обмеження доступу до російських пропагандистських ресурсів у ЗМІ;
- Сприяти збереженню артефактів культури - тимчасова евакуація артефактів за межі активних бойових дій;
- Збирати інформацію про знищення та пошкодження культурних артефактів та втрати креативної сфери;
- Замінити російські інформаційні канали українськими, розширити виробництво контенту європейськими мовами;
- Проводити історичні дослідження у сфері пам'яті та меморіалізації, забезпечити визнання внеску різних етносів, статей та регіонів в історичний розвиток України, реставрувати пошкоджені артефакти та пам'ятки культури;
- Пропагувати українську культуру у світі, підкреслюючи різноманітність української культури та підтримуючи незалежні ЗМІ;
- Підтримувати культуру та креативні індустрії, розвивати креативні продукти, посилюючи глобальний голос України.

Відновлена після війни культура допоможе зміцнити незалежний від Росії інформаційний простір та сприятиме довгостроковій соціальній єдності та створенню різноманітного, інклюзивного та залученого українського суспільства. Це також сприятиме розвитку світової спадщини, пропагуючи унікальні риси української культури.

#3. МОЛОДЬ ТА СПОРТ | Протягом 2020-2021 років реалізовано низку проектів, спрямованих на залучення громадян до здорового та активного способу життя, а також створення умов для підготовки спортсменів до міжнародних змагань. Внаслідок вторгнення реалізація цих проектів була зірвана. Спортивна інфраструктура була сильно пошкоджена, багато спортсменів були змушені перервати тренувальний процес. Більше того, тисячам молодих людей довелося покинути країну і шукати притулок в іншому місці. Україна має бути зосереджена на реконструкції об'єктів спортивної інфраструктури, створенні системи стимулів для повернення молоді в Україну та підтримці участі та активності молоді на основі внутрішніх та міжнародних партнерств.

- Створити систему стимулювання повернення молоді в Україну, в тому числі через діяльність Українського молодіжного фонду;
- Створити механізми участі молоді в процесі відбудови України на всіх рівнях;
- Відбудовувати спортивні споруди з урахуванням потреб населення;
- Сприяти тісній співпраці щодо молодіжної політики з країнами-партнерами, міжнародними організаціями, включаючи ЄС.

Завдяки здоровому способу життя та активній участі в процесах відновлення молодь перетвориться на життєздатне громадянське суспільство, яке зрештою допоможе реформувати країну та стимулюватиме позитивні зміни.

#4. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я | Система охорони здоров'я України сильно постраждала від війни: понад 640 закладів охорони здоров'я було зруйновано або сильно пошкоджено. За даними ООН, за 100 днів війни було здійснено понад 260 атак

безпосередньо на заклади охорони здоров'я. Україна повинна зосередитися на забезпеченні медичних послуг з особливою увагою до лікування та реабілітації людей, які постраждали від конфлікту, завдяки реформованій національній системі охорони здоров'я.

- Зміцнити політику та інститути національної системи охорони здоров'я, щоб керувати процесом відновлення;
- Забезпечити фінансову стабільність системи охорони здоров'я та розвиток добровільного медичного страхування;
- Посилити медичні служби (включаючи служби психічного здоров'я та фізичної реабілітації) для задоволення особливих потреб людей (включаючи ВПО, ветеранів війни, дітей, а також поранених і травмованих), спричинених війною;
- Забезпечити фармацевтичну безпеку країни та безперервний доступ до сучасних, ефективних та безпечних ліків та виробів медичного призначення;
- Відновити та трансформувати мережу закладів охорони здоров'я на основі підходів до охорони здоров'я, орієнтованих на пацієнтів та заснованих на цінностях;
- Зміцнити людські ресурси системи охорони здоров'я шляхом освітньої реформи та шляхом інтеграції міжнародних практик;
- Посилити систему охорони здоров'я, готовності до надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, інформаційних систем охорони здоров'я та цифровізацію;
- Розробити та впровадити елементи системи забезпечення якості охорони здоров'я на всіх рівнях.

Трансформована система охорони здоров'я підвищить загальну якість життя та збільшить кількість років активної діяльності, протягом яких громадяни України можуть сприяти зростанню та процвітанню своєї країни.

#5. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ | Українська система соціального захисту ще до війни мала певні проблеми, але сильно постраждала внаслідок війни, зіткнувшись з 1) руйнуванням соціальної інфраструктури; 2) масовим виїздом населення з постійного місця проживання; 3) втратою майна та засобів до існування частини населення; 4) окупацією частин території, що унеможливує надання послуг. Україні необхідно зосередитися на наданні соціальних послуг для всіх постраждалих від війни, включаючи ВПО, ветеранів та вразливі групи, а також дітей та людей з інвалідністю, на принципах прозорості та сталості.

- Цифровізувати систему надання соціальних послуг, забезпечити безбар'єрний доступ до послуг усіх соціальних груп;
- Підвищити адресність та посилити перевірку одержувачів соціальної допомоги, не залишаючи нікого позаду;
- Розвивати другий рівень пенсійного страхування (обов'язкова накопичувальна пенсійна система), стимулювати добровільне накопичення коштів, систематизувати різні види соціальних виплат, розробляти ефективні механізми компенсації для всіх категорій населення, що постраждало від війни, у тому числі поранених і травмованих;
- Створити можливості для реінтеграції ветеранів у мирне життя;
- Створити можливості для жінок і чоловіків із сімейними обов'язками поєднувати професійні та сімейні обов'язки;
- Побудувати життєздатну систему захисту прав дітей на національному, регіональному та місцевому рівнях, що відповідає міжнародним стандартам;
- Стимулювати повернення українців в Україну через міграційну та інтеграційну політику.

Забезпечуючи гідний рівень соціального захисту всіх категорій незахищених верств населення та постраждалих, Україна забезпечить побудову більш справедливого та рівноправного суспільства. Вирішення цих проблем має відбуватися за допомогою інклюзивного та партисипативного підходу, заснованого на правах людини, гарантуючи, що відповідно до Цілей сталого розвитку ніхто не залишиться позаду.

МОЖЛИВОСТІ ПІТРИМКИ | Міжнародні партнери можуть приєднатися до будь-якої із вищезгаданих ініціатив, надавши: (1) цінний галузевий досвід оптимізації надання послуг у різних сферах; (2) фінансову підтримку, особливо у сфері відновлення фізичної інфраструктури; (3) інституційну експертизу щодо запланованих та поточних процесів реформування; (4) можливості спільних проєктів щодо відновлення вибраних структур; (5) допомогу в моніторингу процесів соціального відновлення, щоб вони відбувалися відповідно до найкращих практик та стандартів ЄС.

На запит Організаційного комітету URC2022 цей бриф був підготовлений Центром економічного відновлення (ЦЕВ) на основі широких консультацій із стейкхолдерами, зокрема представниками влади, громадянського суспільства, бізнесу, місцевого самоврядування та наукових кіл. Висловлені точки зору належать авторам та коментаторам, і їх не слід розглядати як позицію урядів України чи Швейцарії.